

historie og genealogi og den pågældende litteratur. En behagelig afveksling fra de talrige lærde noter er referaterne af forskellige ansøgninger om dispensation fra bienniet, der bl. a. var begrundet i, at det i København var lettere at tjene noget til hjælp til studiet end i Kiel. Som motto for afhandlingen er sat en udtalelse af Edvard Holm om bienniet i hans Danmark-Norges Historie: »Som bekjendt skulde denne bestemmelse blive til ikke ringe skade for dansk nationalitet i Sønderjylland«.

Af indholdet skal endelig nævnes en lille artikel af dr. Hans Joachim Kuhlmann: »Mittelalterliche Wüstungen der Landschaft Angeln« og det under titlen »Die »Sünde der Kleinstaaterei« und die schleswig-holsteinische Sache« af prof. Hans Beyer offentliggjorte brev fra januar 1865 fra digteren Gustav Freytag til hertugen af Augustenborg. For denne sidste var der ikke megen trøst at hente i Freytags udtalelse om Bismarcks politik i brevet: »Die Zeit hat auch die Stimmungen der Menschen gewandelt. Wie seltsam die Wege waren, auf denen die Lösung der Herzogtümer von Dänemark bewirkt wurde, das Resultat hat doch imponirt . . .«.

H. H.-I.

I et lille skrift *Deutschland und die Weltpolitik im 20. Jahrhundert* (München. 1955. 155 s.) har *Ludwig Dehio*, indtil efteråret 1954 statsarkivdirektør i Marburg a. d. L., samlet 6 tidligere offentliggjorte afhandlinger om nævnte emne. Af disse har de tre første — og største — været trykt i »Historische Zeitschrift«, hvoraf Dehio var medredaktør i årene 1948—56: »Deutschland und die Epoche der Weltkriege«, »Ranke und der deutsche Imperialismus« og »Gedanken über die deutsche Sendung 1900—1918«. Sammen med den fjerde: »Versailles nach 35 Jahren« betegner Dehio disse afhandlinger som videnskabelige, de to sidste derimod som »publicistiske lejlighedsarbejder«, indlæg i dagens stridsspørgsmål: »Das sterbende Staatensystem« og »Deutsche Politik an der Wegegabel«. Disse rummer en appel til Tyskland om ikke at opgive samarbejdet med de angelsaksiske magter og om at sætte friheden højere end enheden.

Emnet i de første afhandlinger er Tysklands forsøg på i de to verdenskrige at vinde hegemoniet i Europa og i verdenspolitikken i hvert fald ligestilling. Dehio lægger ikke skjul på de navnløse ulykker — materielt som åndeligt — som disse forsøg har medført. I stykket »Ranke und der deutsche Imperialismus« viser Dehio, hvorledes denne tyske politik godtoges af en række

af de kendte nyere tyske historikere, de fleste »liberale imperialister«: Max Lenz, Hans Delbrück, Otto Hintze, Erich Marcks, Hermann Oncken, Friedr. Meinecke. Kun for den sidste medførte krigen 1914—18 en stærkt ændret åndelig indstilling, hvad der klart fandt udtryk i hans følgende forfatterskab. — Stykket »Versailles nach 35 Jahren« er en alsidig belysning af Versaillesfreden, et forsøg på at gøre ret og skel mod denne. Det sker bl. a. ved at sætte den i relation til Wien-kongressen og den skiftende bedømmelse, som denne fik i samtid og eftertid. I Tyskland var dommen over Versailles: »Versailles-diktatet« i samtiden som bekendt hård. Jeg mindes selv den forargelse og uvilje, som en forsigtig kritik af udtrykket »diktat« fra min side (var ikke freden 1864 et diktat?) fremkaldte hos Otto Hintze ved en samtale i 1927.

Dehio har, forekommer det mig, stor ære af sine nævnte afhandlinger, hvis fængslende, om end tragiske indhold også fremtræder i et smukt og klart sprog.

Holger Hjelholt.

I anledning af professor og statsarkivar i Zürich Anton Largiadèrs 65-års fødselsdag, der i Schweiz betyder afsked fra sit embede, har hans »venner, kolleger og elever« udsendt et meget smukt festskrift »*Archivalia et Historica. Arbeiten aus dem Gebiet der Geschichte und des Archivwesens*«. (1958. Verlag Berichthaus Zürich. 353 sider). Largiadèr vil være kendt af deltagere i historikernes internationale samarbejde, i hvis bureau han i adskillige år sad som kasserer. Han har skrevet et to binds værk »Geschichte von Stadt und Landschaft Zürich« (1945) og talrige afhandlinger om arkivvæsen og diplomlære. Som forsker og menneske er han samvittighedsfuld og tiltalende, hvorom festskriftet også tydeligt bærer vidne.

Festskriftets indhold er delt i tre grupper: »Archive im allgemeinen«, »Über schweizerische Archive« og »Auswertung der Archive«. 1. gruppe indeholder kun 2 afhandlinger. Professor Hans Nabholz har skrevet »Zur Frage der Wirtschafts- und Kulturarchive« og professor K. S. Bader om »Archiv und Rechtsgeschichte«. Begge stykker er af almindelig interesse for arkivmænd. I den sidste slås der og med grund til lyd for, at retshistorisk viden bør indgå i arkivarernes uddannelse. — De allerfleste afhandlinger i de to andre grupper vedrører specielle schweiziske emner, en enkelt dog italiensk historie: »Die grossen italienischen Quellenpublikationen des 18. und 19. Jahrhunderts und ihre Auswirkun-